

VDG-arbeid på klubbnivå

Versjon 1.1 /
21. Mars 2022

Norsk Orientering -
Miljø og bærekraft-
utvalget

Kommentarer og
spørsmål:
miljø@orientering.no

Kommentarer mottas
med takk!

1 Innledning

1.1 Formål og målgrupper

Formålet med denne veilederen er å gi klubber tilsluttet Norges orienteringsforbund kunnskap og råd om gjennomføring av orienteringsaktivitet, slik at den gjennomføres i samsvar med lover og regler om rettigheter, og hensynsfullt overfor naturmiljø, grunneiere og andre brukere.

Veilederen tar også opp arbeids- og rolledeling mellom forbund, kretser og klubber i dette arbeidet, og er derfor aktuell for alle organisasjonsledd. Den er også relevant for organisasjoner utenfor Norsk Orientering som arrangerer orienteringsaktivitet.

Veilederen har et tosidig mål:

- Gi en samla framstilling av hvordan o-idretten kan og må ta hensyn til naturmiljø, grunneiere og andre brukere.
- Dokumentere hvordan o-idretten overholder lover og regler om rettigheter og kravet til hensyn overfor naturmiljø, og derved vise o-idrettens berettigelse etter Friluftslovens bestemmelser om allemannsretten.

Innholdsfortegnelse

1	Innledning.....	1
1.1	Formål og målgrupper	1
1.2	Hvordan lese veilederen.....	3
1.3	Definisjoner	3
2	Sammendrag - VDG på en, to, tre!	3
3	Bakgrunn	4
3.1	Internasjonale forpliktelser og Norsk lov	4
3.1.1	Internasjonale forpliktelser	4
3.1.2	Friluftsløven.....	4
3.1.3	Naturmangfoldloven	4
3.1.4	Andre lover og bestemmelser	5
3.2	Kunnskapsgrunnlaget	5
3.2.1	Områder hvor det er risiko for negativ innvirkning.....	5
3.2.2	Orienteringsidrettens bidrag til samfunnet	8
3.3	Idrettens visjoner, strategier, lover og regler	8
3.4	Relasjon til samfunnet og samarbeidspartnere	9
3.4.1	VDG-avtalen.....	9
3.4.2	Informasjonsarbeid generelt	9
4	VDG-arbeid på forbunds- og krets nivå	9
4.1	Overordnet	9
4.2	VDG-avtalen punkt 2.2	10
4.3	Konkurransereglene	10
4.4	Kretsens rolle i kartarbeid	10
5	VDG-arbeidet på klubb nivå	11
5.1	Organisering og oversikt.....	11
5.2	Planlegge aktiviteter.....	12
5.3	Informasjonsutveksling	12
5.3.1	Gjeldende bestemmelse i VDG-avtalen.....	12
5.3.2	Tips og råd for informasjonsutveksling	13
5.4	Gjennomføring av løp.....	14
5.4.1	Viltvennlig løypelegging.....	14
5.4.2	Orienteringsløp i jakttiden.....	15
5.4.3	Utdriving av vilt eller tamdyr.....	15
5.4.4	Funn av skadde og døde dyr, jmf Dyrevernsloven §4.....	15
5.5	Gjennomføring av turorientering	15
5.6	Gjennomføring av annen aktivitet	16
5.7	Erfaring og læring	17
5.7.1	Lære VDG.....	17
5.7.2	Erfaring og videreformidling.....	17

1.2 Hvordan lese veilederen

For hovedmålgruppen **klubbstyrrer** er **hele** veilederen relevant, men dersom en **kun** ønsker å vite hva **klubben må gjøre** og passe på anbefales **kapittel 5**.

En oppsummering av VDG-arbeid på krets- og forbundsnivå gis i **kapittel 4**.

For alle målgrupper **som ønsker å forstå** VDG arbeidet bedre, anbefales **kapittel 3**.

Et sammendrag med hovedprinsippene er gitt i **kapittel 2**.

1.3 Definisjoner

VDG står for vegetasjon, dyreliv og grunneiere, og omhandler de hensyn vi må ta for at o-idretten skal utøves bærekraftig.

O-idretten brukes i veilederen om all aktivitet i Norsk Orientering, også aktivitet som i samfunnet for øvrig ses på som friluftsliv, for eksempel turorientering og stolpejakt.

I denne veilederen bruker vi **arena** om hele det området som brukes til o-løp, turorientering og annen o-aktivitet, mens **samlingsplass** brukes om området der folk oppholder seg før, under og etter gjennomføring av o-løp.¹ Det er mange andre «brukere» av denne arenaen, enten de er mennesker, dyr eller planter. Siden o-idretten deler arenaen med så mange andre, blir regler og retningslinjer for bruken mer omfattende enn for eksempel vanlige ordensregler for en idrettshall.

De brukere, aktører og organisasjoner o-idretten samarbeider med er derfor mange:

- **Grunneier** (inkludert tomtefester eller leietaker der Norsk lov likestiller disse med grunneier)
- **Rettighetshaver**; andre som har rettigheter til grunnen, f.eks. beiterett.
- **Forvaltningsmyndighet** er pålagt et forvaltningsansvar, for eksempel for vernede områder.
- **Samarbeidspartnere som vi har inngått avtale med**. Disse organisasjonene representerer grunneier-, vilt-, friluft- og naturverninteresser, og er definert i VDG-avtalen, se kapittel 3.
- **Andre samarbeidspartnere**. Her inkluderes også offentlige myndigheter som kommunene, i den grad de ikke allerede er grunneier eller rettighetshaver, eller representerer disse.

2 Sammendrag - VDG på en, to, tre!

O-idretten utøves med hjemmel i Friluftslovens bestemmelser om allemannsretten. I tillegg er det en rekke andre lover og regler som kan være relevante bl.a. om verneområder, og det er mange råd om hvordan vi skal ivareta kravet om hensyn til naturmiljø. Alt dette omtales nærmere seinere i veilederen, men helt kort og konsist kan arbeidet oppsummeres i disse tre punktene:

1. Sørg for nødvendige tillatelser og informasjon!

Tillatelse må innhentes for områder som brukes til samlingsplass, og ofte også for parkering og start. Vi skal også informere om aktiviteten vår. Dersom klubben ikke har andre velfungerende rutiner, anbefaler vi <Mal for brev til organisasjoner som representerer grunneier-, vilt-, friluft- og naturverninteresser> som finnes sammen med veilederen på [websiden for VDG](#).

2. Ta hensyn til naturen!

Naturen er vår arena som vi skal ta vare på. Særlig i hekke- og yngletida om våren er det viktig å ta hensyn ved valg av områder, løypelegging og postplassering i turorientering.

3. Spre kunnskap!

Vår nybegynneropplæring må inneholde kunnskap om allemannsretten – med rettigheter og hensyn i innmark og utmark, og en grunnleggende respekt for naturen. Våre ledere, løypeleggere og tur-o-arrangører må kjenne regler og råd om tillatelser, samarbeid og hensyn til naturen.

---

¹ Siden denne veilederen også ønsker å informere til lesere utenfor Norsk orientering, er det viktig å formidle at o-idrettens arena er mer enn bare samlingsplass. Noen av forbundets dokumenter har en snevrere definisjon.

3 Bakgrunn

Norsk Orientering er og ønsker å være en ansvarlig organisasjon som tar vårt samfunnsansvar alvorlig og bidrar til bærekraftig utvikling. Kapittel 3 har følgende hovedtemaer:

Hovedtemaene er som vegger i et hus hvor klubben befinner seg.

Klubber kan være store eller små, og tilby forskjellig aktivitet. Derfor blir VDG-arbeid heller ikke likt for alle klubbene, men alle må forholde seg til husets fire vegger.

3.1 Internasjonale forpliktelser og Norsk lov

3.1.1 Internasjonale forpliktelser

[FNs bærekraftsmål](#) er verdens felles arbeidsplan for å utrydde fattigdom, bekjempe ulikhet og stoppe klimaendringene innen 2030. Norge har laget en handlingsplan for å nå disse målene.

Norge utformer lovverk i henhold til Konvensjonen om vern av ville europeiske planter og dyr og deres naturlige leveområder ([Bernkonvensjonen](#)).

3.1.2 Friluftsloven

Den urgamle allemannsretten til fri ferdsel i utmark, som er lovfesta i Lov om friluftslivet ([Friluftsloven](#)), er av grunnleggende betydning for o-idretten. Rettigheter medfører ansvar. I Friluftsloven står det at ferdsel skal skje hensynsfullt med tilbørlig varsomhet. For samlingsplass og startsted hvor det samles mange, kreves tillatelse fra grunneier, se Friluftslovens §10.

[Friluftsloven](#) § 1 a angir hva som forstås med innmark: «Som innmark eller like med innmark reknes i denne lov gårdsplass, hustomt, dyrket mark, engslått og kulturbeite samt liknende område hvor almenhetens ferdsel vil være til utilbørlig fortrengsel for eier eller bruker. Udyrkete, mindre grunnstykker som ligger i dyrket mark eller engslått eller er gjerdet inn sammen med slikt område, reknes også like med innmark. Det samme gjelder område for industrielt eller annet særlig øyemed hvor almenhetens ferdsel vil være til utilbørlig fortrengsel for eier, bruker eller andre.»

3.1.3 Naturmangfoldloven

[Naturmangfoldloven](#) har som formål at naturen med dens biologiske, landskapsmessige og geologiske mangfold og økologiske prosesser tas vare på ved bærekraftig bruk og vern, også slik at den gir grunnlag for menneskenes virksomhet, kultur, helse og trivsel, nå og i fremtiden, også som grunnlag for samisk kultur. Loven gjelder både for enkeltpersoner og organisasjoner. Loven krever at det settes *forvaltningsmål* for naturtyper, økosystemer og arter.

Med hjemmel i naturmangfoldloven kan det opprettes verneområder som nasjonalparker, landskapsvernområder, naturreservat og biotopvernområder. I naturreservat og biotopvernområder kan det innføres ferdselsrestriksjoner og -forbud, mens ferdsel bare kan begrenses eller forbys i begrensede deler av nasjonalparker og ikke i landskapsvernområder. Eventuelle ferdselsreguleringer framgår av **forskrifter** for verneområdet, som går foran Friluftslovens bestemmelser om fri ferdsel.

Lovens §6 slår fast at «Enhver skal opptre aktsomt og gjøre det som er rimelig for å unngå skade på naturmangfoldet i strid med *forvaltningsmålene*». Loven setter derfor krav til hver og en av oss, og til forvaltning og offentlige myndigheter. «Utføres en aktivitet i henhold til en tillatelse av offentlig myndighet, anses aktsomhetsplikten oppfylt dersom forutsetningene for tillatelsen fremdeles er til stede». Dette innebærer at det offentlige plikter å vurdere tiltak og søknader opp mot innvirkning på forvaltningsmålene. Allemannsretten regnes som «andre viktige samfunnsinteresser» etter §14.

Naturmangfoldloven inneholder bestemmelser om saksbehandling når verneområder opprettes, som gjør det mulig for o-idretten å gi innspill både ved oppstart av vernearbeidet og gjennom høringsuttalelse til verneforslag.

[Veilederen utgitt av KLD](#) beskriver aktsomhetsplikten og saksbehandling i forvaltningen.

Aktsomhetsplikten innebærer at den som skal utføre en aktivitet må gjøre seg kjent med hvilke naturverdier som kan bli skadelidende av den aktuelle aktiviteten. Veilederen angir at det «først og fremst truede arter og naturtyper som er relevante». Disse er angitt i [Norsk rødliste for arter](#).

3.1.4 Andre lover og bestemmelser

- [Motorisert ferdse i utmark- veiledning](#) på Miljødirkekoratets hjemmeside.
- [Drikkevannsforskriften](#).
- Høyttaleranlegg (speaker) omfattes av helsetjenesteloven kapittel 4a som gir kommunene en plikt til oppfølging gjennom §§ 9 a og 10 a i [Forskrift om miljørettet helsevern](#).
- [Lov om adgangen til visse områder](#) begrenser adgang til for eksempel forsvarsanlegg.
- [Dyrevelferdsloven](#) §4 om hjelpeplikt sier at enhver som påtreffer et dyr som åpenbart er sykt, skadet eller hjelpeløst, skal så langt som mulig hjelpe dyret.

3.2 Kunnskapsgrunnlaget

Kunnskapen som er relevant for denne veilederen er delt i 2 hovedområder; områder hvor det er risiko for at vår aktivitet har negativ innvirkning (punkt 3.2.1), og vår positive innvirkning på samfunnets overordnede mål (punkt 3.2.2).

3.2.1 Områder hvor det er risiko for negativ innvirkning

3.2.1.1 Orienteringsaktiviteters innvirkning på grunneierinteresser

Når vi tilrettelegger for o-aktivitet, må vi alltid vurdere om vi kanalisere ferdse og aktivitet slik at det er til vesentlig ulempe for grunneier eller andre rettighetshavere. Det gjelder bl.a.

parkeringsmuligheter for turorientering og fellestreninger, og postplassering slik at folk går gjennom gårdstun eller over dyrka mark. I nybegynneropplæring og informasjonsmaterieil til turorientering bør vi også informere om de viktigste reglene for ferdse og de hensyn og plikter som allemannsretten innebærer.

3.2.1.2 Orienteringsaktiviteters innvirkning på kulturminner

Turorienteringsposter og stolper ved kulturminner bidrar til kunnskap, refleksjon og at turen får interessant innhold. Men før en bruker kulturminner som tur-o-post eller tilsvarende, må en vurdere om kulturminnet tåler den økte slitasjen som det kan medføre.

3.2.1.3 Generelt om innvirkning på natur

Ingen gjennomførte undersøkelser om o-idrettens innvirkning på naturmiljø, verken i Norge eller utenlands, tyder på at o-idrett har vesentlig negativ innvirkning. Men all menneskelig aktivitet påvirker naturen, og vi skal alltid gjøre vårt for å minimalisere negative virkninger. I spesielle tilfeller kan o-idrett føre til skader på vilt, at hekking mislykkes eller at sårbar og sjelden vegetasjon skades. Det er viktig at alle arrangører av o-aktivitet følger rådene og anbefalingene om valg av terreng, løypelegging og postplassering i turorientering slik at sjansene for skader minimaliseres. «Føre-var-prinsippet» som er nedfelt i naturmangfoldloven pålegger oss også denne aktsomheten.

3.2.1.4 Naturbase

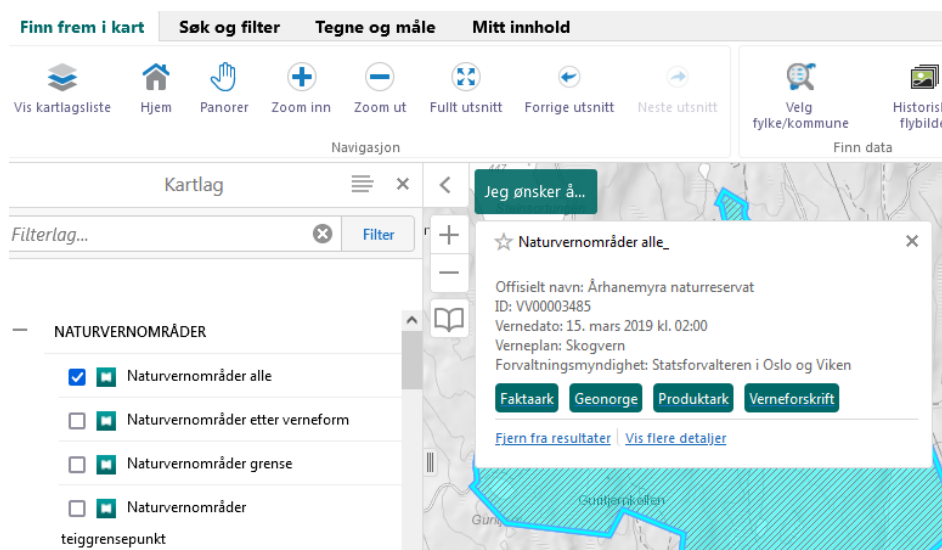
Alle arrangører av o-aktivitet har et selvstendig ansvar for å innhente informasjon om mulig sårbar natur i de områdene som brukes til aktiviteten. VDG-avtalen legger opp til at samarbeidspartene skal bidra med slik informasjon, men dette fratar ikke klubbene for det ansvaret de har. Det viktigste kunnskapsgrunnlaget for hvor vi finner sårbar natur er gitt i nettstedet [Naturbase](#).

Naturbase inneholder en kartlagsliste hvor vi kan velge naturreservater (eksisterende/ foreslåtte), naturtyper/naturmangfold og arter/artsforvaltning. Disse områdene kan så vises i (valgt utsnitt av) Norgeskartet. Ved å klikke på et artsområde får man opp «produktark», med beskrivelse av arter. Disse kan sammenholdes med [Norsk rødliste for arter](#).

Det viktigste for klubben er å vite

- grensene for naturreservater
- om verneforskriftene tillater orientering, eventuelt etter søknad.

Grensene for naturreservater finnes også i kommunalt kartgrunnlag, som klubben ofte har tilgang til.

Til venstre et søk i Naturbase hvor NATURVERN OMRÅDER og «Naturvernrområder alle» er huket av i kartlagslisten.

Når en klikker på et naturvernrområde vises mere informasjon, og verneforskriften kan hentes.

Andre kartlag ikke vist i bildet over er «Naturtyper, Naturmangfold» (Områder hovedsakelig med sårbar vegetasjon), «Arter og artsforvaltning» (Hekkeplasser, hensynsområder, mm), «Kulturminner», «Reindrift» (vinterbeite og kalvingsområder for rein).

3.2.1.5 Virkning på vegetasjon

Gjennomførte undersøkelser viser at det i de vanlige skogtypene i Norge er lite eller ingen vesentlig påvirkning på vegetasjonen etter orienteringsaktivitet. På en del vegetasjonstyper som myr, fuktige enger og næringsrik skog med høgstaude blir det imidlertid tydelige tråkkskader inn mot og på poster med stort besøk. På disse vegetasjonstypene skjer gjengroing likevel raskt slik at sporene normalt er borte året etter.

Læger, liten forråtnelse (Svante Larsson)

Synlig skade på reinlav etter 200 løpere (Claes Fries)

Skog med tynt jordsmonn og lav er også utsatt for slitasje og her skjer gjengroing langsomt, se bilde «Synlig skade på reinlav etter 200 løpere». Det kan ta rundt ti år før lav kommer tilbake etter at den er slitt vekk, og det kan i det tidsrommet også oppstå erosjon slik at vegetasjonen ikke kommer tilbake. I områder som er dekket med lav, vanligvis furuskog med tynt jordsmonn, bør størrelse på løp og postplassering vurderes med sikte på å unngå varige skader over større områder.

Selv om det raskt kommer tilbake vegetasjon etter at den er slitt vekk, kan det være at det er andre planter enn de opprinnelige som etablerer seg. Det er derfor viktig å ta hensyn til sjeldne og sårbare arter ved plassering av poster, og der det kan bli tråkk inn mot postene. Der det ikke ligger til rette for at folk går eller løper akkurat samme trase inn i postene, vil det normalt ikke være nevneverdig slitasje utenfor en radius på omtrent 5 meter fra postene.

Fra O-ringen i Sälen 2016 (Erik Rost)

3.2.1.6 Virkning på dyreliv

Menneskelig aktivitet, også o-aktivitet, kan forstyrre og skremme fugl, vilt og dyr på beite. Dette er en naturlig del av dyr og fuglers hverdag, og ingen forskning tyder på at o-idretten har betydning for artsmangfold eller totalt antall dyr og fugler i norsk natur. Men o-idretten må uansett tilrettelegges slik at risikoen for unødig og/eller alvorlig skade minimaliseres. Denne risikoen er knyttet til:

- Skremme foreldre vekk fra reir, hi eller dyreunger som «trykker» over så lang tid at egg ødelegges, hekking mislykkes eller dyreunger dør.
- Dyr – både tamme og ville – skremmes utfor stup, på trafikkerte veier eller jernbane slik at de der skades eller blir drept.
- Dyr stresses, i verste fall til døde, ved at de gjentatte ganger møter og skremmes av o-løpere og ikke finner ut av løpsområdet til sted der de kan gjemme seg og finne ro.

VDG-ansvarlig i klubben bør skaffe oversikt over hekkeplasser for rovfugl og ugler, større spillplasser for storfugl, viktige områder for hjortevilt i kalvingstida, eventuelle hiområder for rovdyr og andre viktige områder for fugl, vilt og tamdyr. Dette kan være sensitiv informasjon som en ikke skal spres og som en ikke får vite detaljer om, men som på generelt grunnlag må tas hensyn til ved valg av områder, løypelegging og postplassering. I standarden for sertifisering av skog ([PEFC](#)) er det angitt soner rundt hekkeplasser for rovfugl og ugler, samt rundt større spillplasser for storfugl, der det ikke skal foregå skogsdrift i nærmere angitt periode om våren. Selv om o-løp eller turorientering må antas å ha langt mindre forstyrrende effekt en skogsdrift, gir disse grensene en pekepinn om området der fuglene er utsatt for forstyrrelse.

3.2.2 Orienteringsidrettens bidrag til samfunnet

Vi kan være stolte av våre bidrag til samfunnet, og under har vi strukturert disse bidragene etter FNs bærekraftsmål.

3.2.2.1 God helse og livskvalitet (bærekraftsmål 3)

Bedre folkehelse er med både i FNs bærekraftsmål og i nasjonale målsetninger. Helsedirektoratet har utgitt [veiledere](#) som gir en god bakgrunn for å forstå folkehelse-arbeidet. Et sentralt moment å heve aktivitetsnivået for de mest inaktive av oss.

Flere forskningsresultater viser at friluftsliv er den mest egnede aktivitetsformen for å fremme fysisk og psykisk helse samlet. [Vista analyse har kartlagt samfunnets nytte av friluftsliv](#). Vår aktivitet både som konkurranseidrett for folk i alle aldre og som tilrettelegger for turorientering som mosjonsaktivitet gir betydelige bidrag til folkehelsen. Orientering gir fysisk helse gjennom fysisk aktivitet og psykisk helse gjennom naturopplevelser og sosialt samvær på tvers av generasjoner.

3.2.2.2 God utdanning (bærekraftsmål 4)

Opplæring av barn og unge i kartlesing er læringsmål for kroppsøving i skolen, se [Utdanningsdirektoratet](#), og også et delbidrag til det tverrfaglige temaet «Folkehelse og livsmestring». Norsk orientering satser nå målrettet på dette gjennom prosjektet [Orientering - Kart i skole og fritid](#). Kunnskapen om å finne fram i ukjent terreng er også viktig for befolkningen generelt, og for redningsarbeid.

3.2.2.3 Mindre ulikhet (bærekraftsmål 10)

Norsk orientering forsvarer allemannsretten slik at alle har tilgang til natur, og o-idrett har få krav til anlegg og personlig utstyr. Vi har også tilbud til mennesker med funksjonsnedsettelse.

3.2.2.4 Livet på land (bærekraftsmål 15)

Norsk orientering bidrar til forståelse for å ta vare på naturen ut fra tankegangen om at det du bruker og blir glad i, vil du også ta vare på. Vi tar hensyn til dyreliv og vegetasjon i all aktivitet som vi gjennomfører og lærer opp utøvere og tillitsvalgte til.

3.3 Idrettens visjoner, strategier, lover og regler

Idretten og Norsk orientering har visjoner, strategier, lover og regler som har innvirkning for VDG-arbeid. Våre visjoner «Idrettsglede for alle» og «Orienteringsglede for alle» samsvarer bra med idrettens bidrag til samfunnets bærekraft og folkehelse. De som begynner med orientering synes det er gøy, og aktivitet med fart og moro gir trygghet, glede og mestring.

Strategien 2022-26 har et overordnet mål om 10% aktivitetsøkning. For å oppnå dette samtidig som vi oppfyller våre forpliktelser, er det viktig at VDG-arbeidet gjøres effektivt og så tidlig som mulig, slik at de som jobber med økt aktivitet kan bygge på godt grunnlagsarbeid i klubb, krets og forbund.

- **Informasjon om VDG-arbeid på NOFs hjemmeside:** <http://www.orientering.no/laering/vegetasjon-dyreliv-og-grunneier/>
- [Arrangørveilederen](#) inneholder eksempler og maler til bruk i VDG-arbeidet i forbindelse med konkurranser, grunneierkontakt og samlet VDG-rapport fra klubbene <http://www.orientering.no/laering/arrangorveileder/>
- **Informasjon om NOFs lover og regler:** <http://www.orientering.no/forbund/lover-og-regler/>

3.4 Relasjon til samfunnet og samarbeidspartnere

3.4.1 VDG-avtalen

Vårt forhold til vegetasjon, dyreliv og grunneiere (VDG) har fått økt betydning de senere år fordi:

- Tilgjengelig orienteringsterreng minker pga. utbygging og annen bruk.
- Større deler av orienteringsterreng blir vernet.
- Økt kunnskapsgrunnlag og bevissthet om nødvendigheten av å ta vare på naturmangfold.

[Avtale om orinteringsidrettens forhold til naturmiljø og rettighetshavere](#), heretter kalt VDG-avtalen, forplikter til gjensidig informasjons-utveksling. Siden 2017 er følgende organisasjoner med:

• Norges Almenningsforbund	• Norges Skogeierforbund	• Norges Jeger- og Fiskerforbund
• Norsk Bonde- og Småbrukarlag	• Norskog	• Norges Naturvernforbund
	• Statskog SF	

Miljødirektoratet bidro med faglige råd når avtalen ble etablert, men det er ikke naturlig for det offentlige å være part i avtalen.

Det viktigste med VDG-avtalen er at alle avtalepartene samarbeider med oss slik at vi kan drive vår aktivitet på en hensynsfull måte, og dernest at den angir hvordan vi skal løse problemstillinger.

Saker som har sett vanskelig ut på lokalt nivå, har blitt løst på høyere nivå i organisasjonene.

3.4.2 Informasjonsarbeid generelt

Informasjonsarbeid er viktig både internt i o-idretten for å rekruttere og bli bedre i alt vi gjør, og eksternt for å synliggjøre vårt samfunnsbidrag og bygge opp forståelsen for vår bruk av naturen. En av de tydelige samfunnsendringene de siste tiår, er eksplosjonen i tilgjengelig informasjon. Norsk orientering må drive aktiv «information push» på alle nivåer og i mange kanaler for å nå fram til nye medlemmer og beslutningstakere. Klubbene er blant de viktigste bidragsyterne i dette arbeidet.

Det interne informasjonsarbeidet er omtalt i punkt 5.7, mens det eksterne informasjonsarbeidet er relevant for oppfyllelse av VDG-avtalen, og for oppfyllelsen av Norsk Orientering sine mål.

4 VDG-arbeid på forbunds- og krets nivå

Dette kapitlet gir en oversikt over arbeid og forpliktelser på forbunds- og krets nivå, slik at klubbene og andre lesere forstår dette arbeidet. Kapitlet er ikke en veiledning for forbund eller krets.

4.1 Overordnet

De overordna målene for VDG-arbeidet på forbunds nivå er at o-idretten:

- Bidrar til at Norge oppfyller FNs bærekraftsmål på delmål som er relevante for vår virksomhet.
- Opprettholder gratis adgang til bruk av områder til o-aktivitet forankra i allemannsretten.

Dette samsvarer med mandatet til Miljø og bærekraftutvalget, som er et rådgivende organ til forbundsstyret for disse målene. For å nå disse målene jobber forbundet og utvalget både internt og eksternt, og med mange virkemidler. Noen av disse er utdypet under.

Rammebetingelser: Norges orienteringsforbund samarbeider tett med de andre organisasjonene i Norsk Friluftsliv for å sikre rammebetingelser for friluftsliv generelt og orientering spesielt. Organisasjonene har blant annet tatt et felles initiativ til dialog med Miljødirektoratet for å sikre at vernebestemmelser tillater friluftsliv og idrett der dette ikke skader verneverdiene.

Kontaktgruppa (De nasjonale partene i VDG-avtalen): Norges Orienteringsforbund har møte med de andre avtale-organisasjonene på nasjonalt nivå (kalt kontaktgruppa) omtrent årlig. På disse møtene er man opptatt av at samarbeidet på lavere nivå fungerer bra, og det er også rom for å ta opp vanskelige saker.

For hver eneste høring om verneforslag ber Norsk Orientering om at orientering tillates dersom det ikke skader naturverdiene, med henvisning til dialogen mellom Norsk Friluftsliv og Miljødirektoratet. Det generelle høringssvaret er ikke til hinder for uttalelser på krets- og klubbnivå.

I stadig flere verneområder tillates turorientering og mindre orienteringsløp (typisk mindre enn 200 deltakere) uten søknad, under forutsetning av at VDG-avtalen følges og det gjennomføres årlig kontakt på krets nivå med Statsforvalteren. På slike årlige kontaktmøter diskuteres rammebetingelser for orientering i verna områder. Forbundet bistår kretsene i dette arbeidet.

Forbund (miljø og bærekraftutvalget) og krets bistår også klubbene ved søknader om orientering i verna områder, eventuelle klager på saksbehandling, informasjonsarbeid og andre VDG-spørsmål.

4.2 VDG-avtalen punkt 2.2

«Fylkesnivå:

O-kretsene skal hvert år kontakte Fylkesmannens (nå: Statsforvalterens) miljøvernavdeling for å få oversikt over vernede områder og andre områder med dokumenterte naturfaglige verneverdier. Fylkesmannen plikter på sin side å bistå med slike opplysninger, herunder om hvilke restriksjoner som bør legges på o-aktivitet i områdene til ulike årstider. Eventuelle dispensasjoner for o-løp i verneområder bør avklares i denne prosessen. O-kretsene skal formidle opplysningene videre til berørte o-lag. O-lagene skal ta hensyn til opplysningene ved utarbeidelsen av sine aktivitetsplaner.»

I vår digitale hverdag er oversikt over verna områder tilgjengelig i [Naturbase](#), se punkt 3.2.1 over. Men siden verneområdene er mange og har forskjellige bestemmelser, er årlig kontakt med Statsforvalter likevel viktig for å avklare rammebetingelser for aktivitet i verna områder.

4.3 Konkurransereglene

Etter konkurransereglene (punkt 14.1.7 og 14.1.12) kan både forbundsstyret og kretsstyret «nekte å godkjenne eller videresende løpssøknad om de mener løpet vil kunne påføre dyreliv eller vegetasjon urimelig belastning, eller om løpet av andre grunner ikke tilfredsstillende de krav som må stilles til en konkurranse av den aktuelle kategorien».

Kravene som stilles til arrangører er blant annet:

- på forhånd informere om sine løpsplaner i tråd med bestemmelsene i "Avtale om o-idrettens forhold til naturmiljø og rettighetshavere" (14.2.1)
- «samtykke av eier eller bruker av grunn hvor avsperring foretas, samling, start eller innkomst finner sted, eller hvor sammenstimling av folk ellers må påregnes» (14.2.3, Friluftsløven §10)
- tas tilbørlig hensyn til vegetasjon og dyreliv i henhold til "Avtale om o-idrettens forhold til naturmiljø og rettighetshavere" (14.3.1)

For kretsløp er det også gitt tidsfrist for når kretsstyret skal sjekke at kravene er oppfylt: senest før innbydelse sendes (legges) ut (punkt 14.1.10).

4.4 Kretsens rolle i kartarbeid

[Forbundets regler for kartarbeid](#) punkt 5.2 angir at «Før arbeidet med o-kart tar til, anmeldes kartarbeidet til den krets(er) kartet ligger i». Kretsen forhånds-godkjenner kartarbeidet, populært kalt «terreng-godkjenning». Før terreng-godkjenning, skal organisasjoner som representerer grunneier-, vilt-, friluftsliv- og naturverninteresser være informert om planlagt aktivitet, og eventuell bruk av naturreservat eller andre områder med ferdselsrestriksjoner skal være vurdert av klubben.

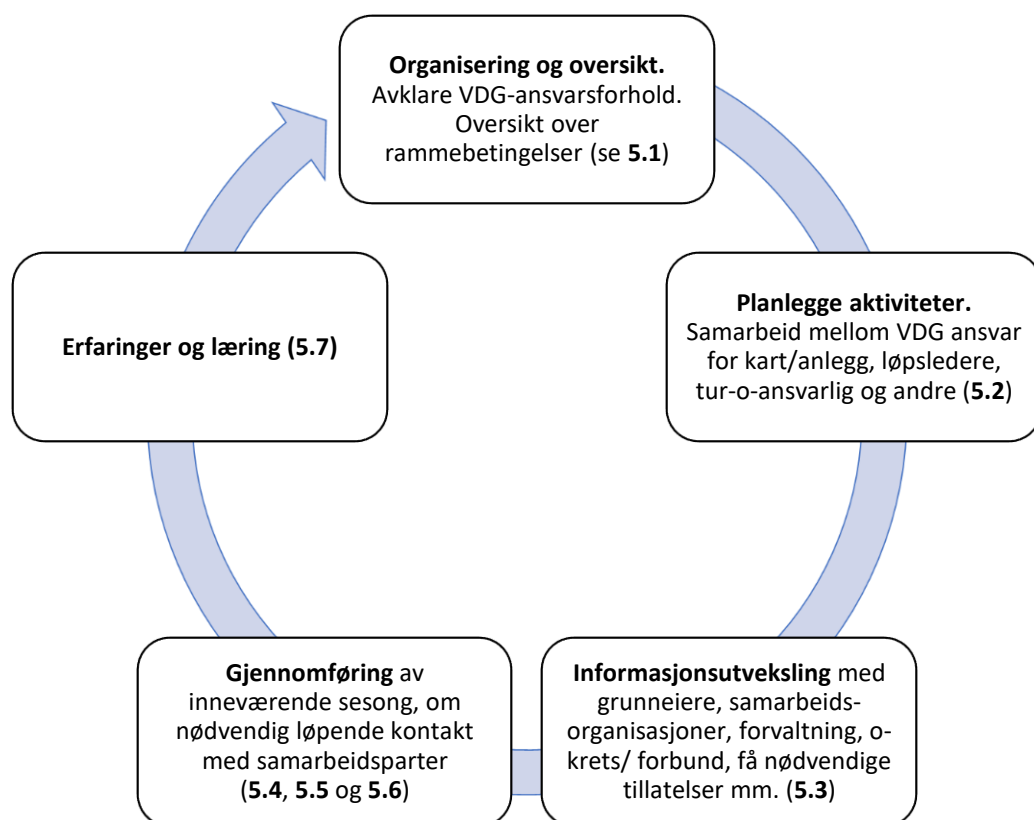
Punkt 5.4 angir kretsens godkjenning av et ferdig kart som et idrettsanlegg for orientering. Kretsen må være forberedt på å bistå klubbene slik at kartet ikke bare oppfyller kartnormen og er lesbare, men at det også hjelper klubben i å ivareta VDG-forpliktelsene.

5 VDG-arbeidet på klubbnivå

Friluftsløven setter hovedrammene for o-aktivitet, se punkt 3.1.2. Her fastslås retten til fri ferdsel i utmark, allemannsretten, når det skjer hensynsfullt og med tilbørlig varsomhet. I utgangspunktet foregår o-aktivitet i utmark basert på retten til fri ferdsel der. Innmark regnes som forbudt område og framgår av karttegn for dyrka mark og forbudt område/ hage. Ved større løp eller der det kan være tvil, bør forbudt område angis særskilt med lilla dobbeltskravering.

Når orienteringsløp, turorientering og stolpejakt foregår i byer og tettsteder, er ikke skillet mellom innmark og utmark like enkelt å forholde seg til. I utgangspunktet kan friområder, parker, skolegårder, gater, fortau og andre områder som er åpne for allmenn ferdsel brukes til orienteringsaktivitet uten nærmere tillatelse. For fellesområder til flere boliger, kan det være nødvendig å sjekke med reguleringsplan om området er åpent for allmenn ferdsel eller forbeholdt de som bor der. Det er en god rettesnor for arrangører å vurdere om ferdselen vil være til «utilbørlig fortrengsel for eier eller bruker». Andre brukere må tåle at det over en kort periode løper o-løpere der eller av og til dukker opp en stolpejeger eller turorienterer. Men for arrangement som kan føre til skade på plener og vegetasjon eller fortrenge andre brukere, må en ha tillatelse fra grunneier.

Figuren viser årshjul for VDG-arbeid på klubbnivå.

Årshjul: VDG-arbeidet på klubbnivå

5.1 Organisering og oversikt

Mesteparten av VDG-arbeidet skjer på klubbnivå. Klubbene bør definere hvem som har VDG-ansvar – en person med dette som eget ansvarsområde, eller kombinert med andre oppgaver som kartansvarlig, arrangementsansvarlig, nestleder eller leder (hvis ikke definert har leder ansvaret). Vedkommende bør ha en ansvars- og oppgavebeskrivelse, og involveres i all aktivitet som berører VDG-spørsmål. Den VDG-ansvarlige må ha oppdatert oversikt over rammebetingelser som vedrører VDG-hensyn, og sørge for at disse formidles internt til bl.a. løpsledere, løypeleggere og tur-o-ansvarlige.

5.2 Planlegge aktiviteter

Klubben bør ha en samla oversikt over VDG-hensyn i sine kartområder som oppdateres når ny informasjon kommer til. Denne kan med fordel kobles til klubbens kartarkiv. En slik oversikt bør inneholde informasjon om:

- Vilthensyn; hekkeplasser for rovfugl og ugler, spillplasser for storfugl, kalvingsområder for hjortevilt, viktige trekkveier for hjortevilt. Deler av denne informasjonen er ikke offentlig, og klubbene kan da bare merke av i sin oversikt «område med vilthensyn i perioden ...».
- Hensyn til vegetasjon – områder med sjelden, sårbar eller særlig slitasjesvak vegetasjon.
- Verneområder – og om det i disse er ferdselsrestriksjoner eller -forbud.
- Andre lover og forskrifter som kan begrense o-aktivitet, eksempelvis drikkevannsrestriksjoner og fareområder ved skytefelt.
- Andre spesielle hensyn som beiteområde for rein eller husdyr.

For kartområder som jevnlig brukes til o-løp vil det være formålstjenlig å merke av mulige områder for samlingsplass og parkering, og gjerne med kontaktinformasjon til grunneier.

En del forhold bør avklares for hvert enkelte arrangement ut fra bl.a. størrelse og tidspunkt på året for løpet og fordi endringer skjer raskt. Det gjelder bl.a. behov for viltlommer, hensyn til skogplante-felt (regnes som utmark, men det skal tas hensyn), planer om hogst og eventuelle utbyggingsplaner.

Et kart der aktuelle samlingsplasser, parkerings-plasser og delområder med restriksjoner og hensyn er tegna inn, vil være et godt hjelpemiddel for alle i klubben som har ansvar for aktivitet; løpsleder og løypelegger, tur-o-ansvarlig, og for planlegging av omfattende treningsaktivitet. På denne måten blir kartet et godt idrettsanlegg for orienteringsaktivitet.

[Arrangørveilederen](#) gir gode råd for når VDG-arbeid skal gjøres for løp. Viktig arbeid bør gjøres «lenge før løpet». Ofte skal det ikke bare arrangeres et løp i kartområde, men flere løp, treninger og turorientering. Oppgaver kan gjøres mer effektivt dersom de gjøres samla for flere løp/aktiviteter.

5.3 Informasjonsutveksling

Hoveddelen av VDG-arbeidet omfatter hvordan vi skal ivareta kravet om at aktiviteten skal foregå hensynsfullt og med tilbørlig varsomhet. Dette er konkretisert i VDG-avtalen som Norsk orientering har inngått med en rekke grunneier- og interesseorganisasjoner, se punkt 3.4.1. Hovedprinsippene er gjensidig informasjon på organisasjonsnivå og formidling av kunnskap slik at en på best mulig vis kan ta hensyn til naturmiljø. Det innebærer at klubbene årlig skal informere om kartplaner, områder som brukes til o-løp, turorientering og eventuell annen vesentlig aktivitet. De øvrige partene skal informere tilbake om viktige hensyn som o-idretten bør ta i disse områdene. For å rekke å innarbeide eventuelle hensyn som meldes tilbake, er det viktig at klubbene informerer så tidlig som mulig.

Det er viktig å understreke at VDG-avtalen ikke rokker ved rettighetene til ferdsel etter Friluftsløven. Unntaksvis kan det gjennom informasjonsutvekslingen framkomme opplysninger om naturverdier i et område, som gjør at en klubb velger å flytte et arrangement. Men dette er i tilfelle klubbens beslutning. Innhenting av nødvendige tillatelser til samlingsplass og parkering bør normalt foregå ved direkte kontakt med aktuell grunneier.

5.3.1 Gjeldende bestemmelse i VDG-avtalen

VDG-avtalen 2.3 «Kommunenivå:

O-lagene skal hvert år legge fram en samlet aktivitetsplan for organer/organisasjoner som representerer grunneier-, vilt-, friluftsløvs- og naturverninteresser (relevante kommunale nemnder, skogeierlag, grunneierlag, jegerforening, naturvernforening eller tilsvarende). Planen skal vise de områder o-laget planlegger å utarbeide kart over, og de områder o-laget planlegger å arrangere 3 terminfestede o-løp og turorientering i. Planen må legges frem i god tid, slik at øvrige interesser har mulighet til å gi innspill før hekkesesongen. De øvrige samarbeidspartene skal på forespørsel bidra

med opplysninger som gjør at aktiviteten kan gjennomføres mest mulig skånsomt. Dessuten skal de på forespørsel informere om vei-, grøfte- og hogstplaner og andre forhold av betydning ved kartlegging og gjennomføring av orienterings-virksomhet i den grad de har kunnskap. Hvis det reises betydelige faglige innvendinger mot et arrangement eller en kartplan, og det ikke oppnås enighet mellom de berørte parter på lokalt nivå, informeres disse partenes overordnede nivå».

5.3.2 Tips og råd for informasjonsutveksling

For å lette o-lagenes arbeid med å gjennomføre denne informasjonen, har vi utarbeidet <Mal for brev til organisasjoner som representerer grunneier-, vilt-, frilufts- og naturverninteresser>. Klubber som har andre velfungerende informasjonsrutiner bør fortsette med å følge disse. Kommunen, og særlig de som er ansvarlig for miljøvern og viltforvaltning, bør alltid få denne informasjonen.

I en del tilfeller er det aktuelt med fylligere informasjon enn det malen innebærer. Det kan være når ny aktivitet etableres i et område, en skal arrangere større løp eller har eller frykter en konflikt. Ofte vil det da være formålstjenlig å invitere til et fysisk møte. Både ved fylligere skriftlig informasjon, invitasjon til møte eller ved innledning på et møte, kan det være hensiktsmessig å fortelle om klubbens aktivitet med opplæring og trening for barn og unge, konkurranseorientering og mosjonstilbud for å skape forståelse for klubbens betydning.

For verna områder hvor det tillates orientering, er det ofte vilkår om kontakt med forvalter, for eksempel årlig kontakt Statsforvalteren (på krets nivå). Det er viktig å informere tidlig om ønsket aktivitet i nasjonalparker og naturreservater. For gjennomføring av aktivitet i nasjonalparker og naturreservater kan verneforskriftene kreve behandling av søknad før aktivitet kan gjennomføres.

Etter avklaringene med Miljødirektoratet om forståelsen av vernebestemmelser, ble det klarlagt at vernebestemmelser kan ha unntak for bestemte arrangementer. Ved høring av nye naturreservater er det viktig å melde inn årlige arrangementer. Det kan også søkes om unntak for årlige arrangementer i eksisterende verneområder, normalt for et tidsrom på 4 til 5 år. En slik søknad er arbeidsbesparende for klubben, også fordi den bidrar til mer overordnet saksbehandling.

For et kartområde i urbant terreng kan det være nødvendig med godkjenning fra grunneier dersom man ønsker å benytte område som ikke er åpent for alminnelig ferdsel. Tillatelse fra Politiet kan også være nødvendig, særlig dersom man ønsker å benytte trafikkert vei.

Det er fint å ha god og muntlig kontakt, men siden VDG-avtalen så tydelig gir oss en informasjonsplikt er det lurt å dokumentere, for eksempel med en melding «Takk for hyggelig samtale! Tusen takk for at vi fikk lov til å bruke innhegninga til løpet vårt 15. juni...» Dersom det nå oppstår en uenighet på senere tidspunkt, står man mye sterkere ved å ha sendt en slik melding, og kunne vise til den.

En særlig problemstilling er informasjon om rovfuglreir og rovvilthi, siden informasjonen er unntatt offentlighet. Det anbefales at klubben etablerer en god relasjon med den/de offentlige myndigheter som innehar denne informasjon, eksempelvis kommunens miljøvernrådgiver. Ved å etablere et godt og tillitsbasert forhold, kan man sikre at aktiviteten ikke bryter naturmangfoldloven, samtidig som man unngår unødig byråkrati og lange søknadsbehandlinger.

En annen problemstilling kan være noe ulik organisering av VDG-avtalepartenes organisasjoner og Norsk orientering. Dersom en avtalepartner ikke er representert i kommunen bør informasjon fra klubben gå til det laveste kjente nivået for avtalepartner -organisasjonen, typisk fylkesnivå. At flere klubber kontakter samme avtalepartner-organisasjon eller samme kommune, typisk i større byer, er sjelden problematisk. At en klubb har kartområder i flere kommuner er heller ikke problematisk, man må bare kontakte avtalepart-organisasjonene for alle disse kommunene/kartområdene.

Det er også klokt å dokumentere om det har vært uoverensstemmelser, og eventuelt om man har bedt om assistanse fra høyere nivå slik det er beskrevet i VDG-avtalen. Forhåpentligvis skal kartet brukes flere ganger, og da er dokumentasjonen tilgjengelig neste gang også.

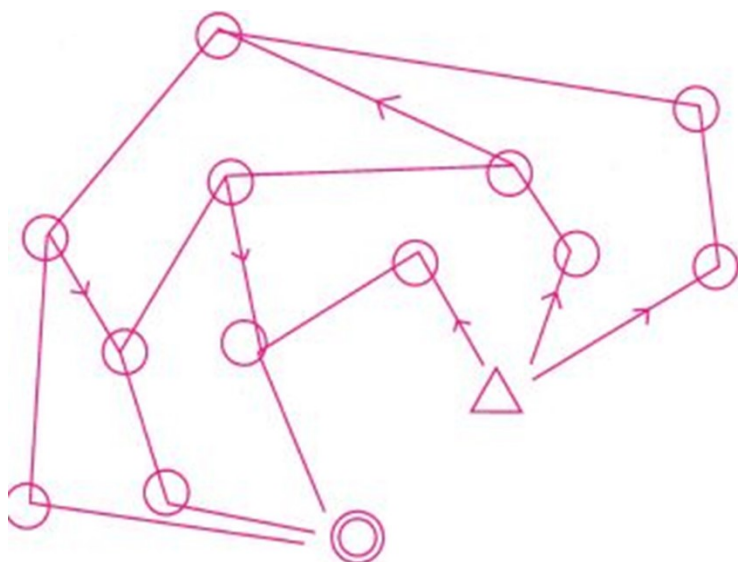
5.4 Gjennomføring av løp

Se vedlegget <Krav til arrangører av løp – Oppsummering> og [Arrangørveilederen](#) for detaljer. Løypeleggerboka forteller om VDG-vennlig løypelegging, og noen emner er utdypet under.

5.4.1 Viltvennlig løypelegging

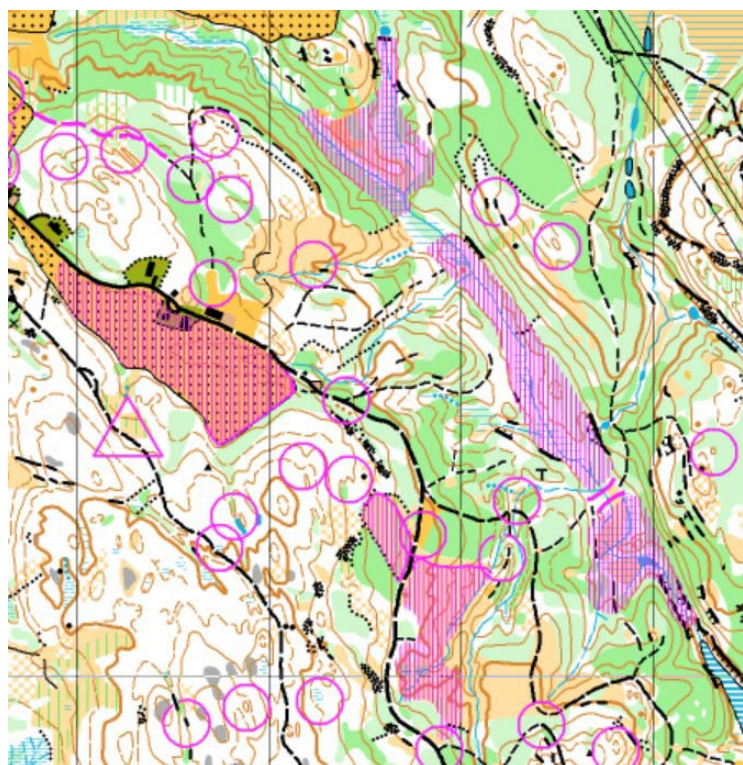
Avhengig av årstid, arter av vilt i området, tetthet av vilt, deltakerantall og antall løyper, gjelder følgende råd:

- Ikke legg poster i sårbare områder, f.eks. [nær rovfugltreier](#) eller på [skrinngrunn hvor det vokser lav](#)
- Legg løypene utenom de beste viltområdene
- Samle løypene i løpetraseer
- Sørg for at alle løypene i traseen har samme retning
- Hold viltlommer fri for løyper og naturlige veivalg
- Hold naturlige trekkveier åpne
- Hold god avstand fra løpstraseene til farlige områder
- Kombiner løypelegging og starttrekkfølge slik det blir en naturlig viltutdriving.

Denne skjematisk løypeleggingen viser prinsippet for løypelegging med naturlig viltutdriving. Dersom løpere i de korteste løypene starter først, vil viltet drives ut av det innerste området. Noe senere starter løpere i mellomlange løyper, og viltet drives lenger utover. Så kan løperne i lange løyper starte.

Vi har ingen garanti for at alt vilt drives ut, det er heller slik at noe vilt samles i naturlige viltlommer mellom løypene, men slik løypelegging minsker likevel sjansen for at vilt blir skremt fram og tilbake og farlige situasjoner oppstår.

Dette kartet viser et manuskart for løypelegger med viltområder og sårbare områder inntegna. Avhengig av hvor vanlige veivalg mellom postene går, og viktigheten av sårbarhetene, kan noe av disse områdene tegnes som forbudte områder på løpskartene.

Et inntegna forbudt område kan ha en naturlig avgrensning, eller det kan benyttes sperrebånd for å tydeliggjøre avgrensningen, eksempelvis er et område med dyrka mark angitt som sperret med en heltrukken avgrensnings-linje (i Sør). Dette tydeliggjør grensen og muliggjør løping i kanen av området. (Vi kan anta at grunneier har gitt tillatelse til løping på øvrig dyrka mark siden disse ikke er merka spesielt.)

5.4.2 Orienteringsløp i jakttiden

Orienteringsaktivitet og annen aktivitet kan foregå samtidig med jakt. Både orienteringsaktivitet og jaktaktivitet plikter å ta hensyn til annen aktivitet, og det gjøres best ved å ha kunnskap om hverandres aktiviteter, og vise samarbeidsvilje fra alle sider. Siden jaktretten ligger til grunneier, er det er naturlig å samarbeide gjennom kontakten med grunneierorganisasjonen(e).

VDG-ansvarlig i klubben må gjøre seg kjent med de respektive jakttidene, og om nødvendig hvor og når jaktlagene pleier å jakte etter storvilt. Elgjakta har som regel størst aktivitet fra 25.9 til ut oktober, men jakttiden varer som regel helt til jul. I de kommuner som tillater jakt på voksen rådyrbukk starter den allerede 10.8. Se også [forskrift om jakt- og fangst-tider samt sanking av egg og dun for jaktsesongene fra og med 1.april 2022 til og med 31.mars 2028](#).

5.4.3 Utdriving av vilt eller tamdyr

Med utdriving menes en systematisk utdriving av vilt eller tamdyr fra et område. Tamdyr-utdriving må gjøres i samarbeid med dyreeier. Forsøk viser at viltutdriving virker best for elg. Viltutdriving anbefales bare unntaksvis.

5.4.4 Funn av skadde og døde dyr, jmf Dyrevernsloven §4

Både ved synfaring, løypelegging, trening og alle typer løp kan o-løpere komme over skadde eller døde dyr. Enhver som påtreffer et dyr som åpenbart er sykt, skadet eller hjelpeløst, skal så langt som mulig hjelpe dyret. Det skal gis beskjed til grunneier, grunneierlag e.l. når det gjelder husdyr, og til kommunen (viltnemda/ fallviltgruppe) når det gjelder vilt. Dersom kontakt ikke oppnås, skal Politiet varsles. Dersom dyr blir skadd eller omkommer under gjennomføring av løp, bør veterinær tilkalles omgående for å bringe skade- eller dødsårsak på det rene, og ikke minst hjelpe skadde dyr. Veterinæren vil kunne si om dyret har vært svekka på forhånd, og gi oss ytterligere kunnskap.

Skadde og døde dyr i forbindelse med konkurranser er sjeldne hendelser, men kan skape mye negativ publisitet. Det er viktig å nå ut i mange kanaler med korrekt informasjon om hvordan vi profesjonelt håndterer en slik situasjon, og det arbeidet vi har gjort på forhånd for å unngå en slik situasjon. Hvis dyr skades eller dør i et orienteringsløp, bør Norges Orienteringsforbund sin administrasjon informeres umiddelbart, for å gi gode råd og avklare hvem som gir informasjon utad. For alle typer arrangement skal det snarest etter arrangementet lages en kort rapport til forbundet, hvor klubbens kontaktpersoner for videre behandling angis (se konkurransereglene 14.3.2). Administrasjonen informerer Miljø- og bærekraftutvalget og kretsstyret.

5.5 Gjennomføring av turorientering

VDG-hensyn for turorientering er viktig fordi turorientering gir en langvarig eksponering for forstyrrelser av vegetasjon, dyreliv og grunneierinteresser, både i utmark og urbane omgivelser. Bestemmelsene om turorientering bør også følges av aktører utenfor Norsk orientering som inviterer til å finne poster/stolper på o-klubbens kart.

VDG-avtalen 3.3: «Ved turorientering skal det ved valg av postplassering tas hensyn til plante- og dyreliv.»

VDG-avtalen 3.3.1: «Turorientering i hekke- og yngletida ..., ta særlig hensyn til dyrelivet ved:

- (å) velge områder av relativt mindre betydning for dyrelivet,
- å plassere postene slik at de ikke berører kjente yngleplasser, hekkeplasser for skogsfugl og rovfugl og de viktigste områdene for viltet forøvrig, og slik at naturlige veivalg ikke går gjennom disse,
- å plassere postene slik at stier og andre markerte traséer er naturlige å følge.

Øvrige samarbeidspartener skal på forespørsel hjelpe o-lagene med faglige råd i dette arbeidet».

Norges orienteringsforbund gir følgende råd:

- Del opplegget slik at postene i hekke- og yngle-tiden plasseres i terreng av mindre betydning for viltet. Tilbudet i hekke- og yngle-tida bør være slik at deltakere kan følge stier og tydelige ledelinjer og bare ta korte avstikkere inn til postene (grønt eller blått nivå).
- Uansett bør kjente hekke- og yngle-plasser unngås. Dette gjelder særlig for rovfugl og rovvilt, samarbeid med forvaltningen anbefales siden informasjonen er unntatt offentlighet.
- Unngå områder med slitasjesvak vegetasjon, det vil for eksempel gjelde områder med lav
- Unngå postplassering som inviterer til kryssing av dyrket mark.

Etter avklaringene med Miljødirektoratet om forståelsen av vernebestemmelser, ble det klarlagt at turorientering ikke regnes som et arrangement. For turorientering i naturreservater kreves derfor **ikke** søknad til vernemyndighet på lik linje med (større) arrangementer, med mindre vernebestemmelsene tydelig krever dette. Norges orienteringsforbund sin lovforståelse er også at turorientering med vanlige postflagg heller ikke er «midlertidige innretninger», og de vil derfor ikke rammes av et eventuelt forbud mot dette i vernebestemmelsene. Selv om vanlige tur-o-flagg normalt ikke er søknadspliktige, anbefaler Norges Orienteringsforbund dialog med forvaltningsmyndighet. Dette kan for eksempel skje på årlig møte mellom orienterings-kretsen og Statsforvalteren.

Parkeringsplasser som anbefales benyttet til turorientering bør avmerkes på kartet, og må enten være offentlig, eller avtalt med grunneier. Dersom parkeringsplassen er liten, bør det gis informasjon om det, fortrinnsvis på kartet. Dersom det er grunder i terrenget, bør en minne om at de bør lukkes.

5.6 Gjennomføring av annen aktivitet

VDG-avtalen gjelder for kartlagte områder og for gjennomføring av løp, turorientering og skiorientering. Informasjonsplikten for kartlagte områder gjelder all aktivitet, men uten spesifikke krav til annen aktivitet.

Aktivitet som gjennomføres av organisasjoner utenfor Norsk Orientering omfattes ikke av avtalen, men som ansvarlig organisasjon må vi sørge for at kartområdet (idrettsanlegget) som selges til annen aktivitet, inneholder informasjon om alle restriksjoner. Regler for kartarbeid punkt 10.2 angir også at «Ved salg av o-kart til arrangører av o-aktivitet, skal o-laget informere kjøperen om bestemmelsene i Friluftsloven og VDG-avtalen og om spesielle forhold knyttet til bruken av det aktuelle terreng». Dette betyr at kartet må ha avmerket forbudt/sperret område for alle områder med restriksjoner og sårbar natur.

Stolpejakten arrangeres ikke av Norsk orientering, men av enkeltklubber, og i regi av foreningen Stolpejakten. Klubbene bør sette stolpene slik at de oppsøkes til fots eller pr sykkel og at biler parkerer på avmerkede p-plasser. Klubber som arrangerer stolpejakt bør informere sine deltakere om hvordan stolper skal oppsøkes.

5.7 Erfaring og læring

Dette punktet omhandler både hvordan vi bør lære av våre erfaringer, men også om læring som uansett er fornuftig.

5.7.1 Lære VDG

Alle trenger kunnskap. Innenfor VDG-arbeidet starter dette allerede fra begynnelsen av rekrutteringsprosessen. For eksempel «skogtilvenning», at det som regel er trygt å ferdes i skogen, men at det også er noen forholdsregler. Og at det er lov å ferdes i utmark (allemannsretten), men at vi også bør passe på naturen.

I tillegg til å lære orientering, kommer læring i hvordan lære bort orientering og hvordan lage enkle løyper eller tur-o-poster. Allerede her begynner opplæringen i hvordan ta hensyn til naturmiljøet.

De som har ansvar i klubben trenger også læring. Denne veilederen er forhåpentligvis til hjelp. VDG-krav finnes også i konkurranseregler og veiledere, og det tilbys opplæring blant annet på kompetansehelgene.

5.7.2 Erfaring og videreformidling

Alle gjør erfaringer som vi lærer av. Det er fint om også andre kan lære av våre erfaringer. Men ikke alltid lett å få til.

På administrativ side har kanskje klubben en dreiebok, som forteller når de forskjellige aktivitetene bør gjøres, og kanskje av hvem og hvordan. Det er en god basis for videreformidling av læring. Kanskje erfarte styret at klubben var altfor sent ute med å innhente informasjon nødvendig for et løp, og at dette ga unødig stress og merarbeid. Neste år gjøres det tidligere!

Informasjonsskrivet som man sender for å fortelle om aktivitet kan sikkert forbedres fra år til år. Og erfaringer man gjør for et bestemt kartområde eller for en bestemt grunneier, kan dokumenteres sammen med kartområdet (idrettsanlegget), slik at informasjon er tilgjengelig neste gang.